

УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ОБЛАСНИЙ ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВА

**ТРАДИЦІЙНА КУЛЬТУРА
В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ:
СУЧАСНИЙ ДИСКУРС ЩОДО ЗБЕРЕЖЕННЯ
ТА ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ НЕМАТЕРІАЛЬНОЇ
КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ**

Матеріали науково-практичної конференції

23-24 червня 2017 року

Харків – 2017

УДК 008(062.552)
ББК 71я431
Т 65

Редакційна колегія:

Л.Г. Омельченко – директор Обласного організаційно-методичного центру культури і мистецтва, заслужена артистка України
О.Г. Бугайченко – завідувач відділу інноваційних культурних проєктів та міжнародного співробітництва Обласного організаційно-методичного центру культури і мистецтва
Н.М. Роман – кандидат педагогічних наук, доцент

Адреса редакційної колегії: 61002, Україна, м. Харків, вул. Пушкінська, 62;
Обласний організаційно-методичний центр культури і мистецтва.
Тел.+380 (57) 725-12-36

Т65 Традиційна культура в умовах глобалізації: сучасний дискурс щодо збереження та популяризації нематеріальної культурної спадщини. Матеріали науково-практичної конференції (23-24 червня 2017 року). – Харків, 2017. – 360 с.

Збірка містить тези та доповіді, в яких піднімаються та аналізуються проблеми збереження нематеріальної культурної спадщини в умовах сьогодення. Різним аспектам вивчення цих питань було присвячено роботу науково-практичної конференції «Традиційна культура в умовах глобалізації: сучасний дискурс щодо збереження та популяризації нематеріальної культурної спадщини», яка проходила в м. Харкові 23-24 червня 2017 року.

Конференція об'єднала провідних дослідників та діячів культури і мистецтва з різних регіонів України, науковців із інших країн, представників національно-культурних товариств. У ході наукового дискурсу досвідчені вчені простежили й узагальнили інноваційні тенденції збереження елементів нематеріальної культурної спадщини в контексті сучасного мистецтвознавства, культурології, історії, філософії, педагогіки. Під час роботи конференції було обґрунтовано й систематизовано ефективні засоби та шляхи популяризації нематеріальної культурної спадщини. Окремо було визначено перспективи інтеграції традиційної культури в світову культуру та особливості її використання в процесі впровадження стратегії культурної децентралізації.

Для широкого кола дослідників, практиків, а також усіх тих, хто цікавиться нематеріальною культурною спадщиною різних народів світу та перспективами подальшого розвитку й піднесення традиційної культури в умовах глобалізації.

Матеріали друкуються в авторській редакції з незначними коректорськими правками українською та російською мовами.

УДК 008(062.552)
ББК 71я431
Т 65

ISBN 978-617-7470-68-6

Обласний організаційно-методичний
центр культури і мистецтва, 2017

незважаючи на процеси глобалізації та трансформаційні виклики сучасності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білан М.С. Український стрій / М.С. Білан, Г.Г. Стельмашук. – Львів: Вид-во «Фенікс», 2000. – 326 с.
2. Король Н.Я. Народні традиції в моделюванні дитячого одягу в Україні другої половини XX – початку XXI століття / Н.Я. Король: автореферат дис. на здоб. наук. ступ. канд. мистецтвознавства. Львів, 2016. – 20 с.
3. Марта Токар. Каталог творів і бібліографія / Уклад. та авт. вступ. ст. Л.Р. Шпирало-Запоточна. – Львів, 2000. – 70 с.

М.М. Шуть,
кандидат педагогічних наук, доцент
Харківського національного
педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди

ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ ШКОЛЯРІВ У ПОЗАКЛАСНІЙ РОБОТІ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

Проблема формування духовних цінностей школярів є актуальною й багатовимірною. Її складність і своєрідність зумовлені необхідністю розкриття аспектів семантичного поля поняття «духовність» та поєднання завдань формування духовного стрижня людини з удосконаленням мистецько-технологічних шляхів її реалізації.

Державна національна програма «Освіта: Україна XXI століття», Національна доктрина розвитку освіти України, Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності визначають формування особистісних рис громадянина України та розвиток індивідуальних здібностей і талантів як головну мету виховання учнівської молоді на тлі національної самосвідомості,

духовності, моральної, художньо-естетичної, правової, трудової, фізичної, екологічної культур.

Процес виховання дитини виглядає як процес залучення її до цінностей культури задля розвитку, самовдосконалення, удосконалення навколишнього світу, суспільства.

Духовність – це фундаментальне надбання людини, яке формує її найвищі цінності та виявляється в багатстві її духовного світу, ерудиції, розвинутих інтелектуальних та емоційних запитах, у моральності. Цей загальнокультурний феномен уміщує в собі й абстрактно-теоретичні цінності та ідеали, і вчинки за параметрами совість, істина, краса. Це сукупність системно інтегрованих особливостей когнітивно-інтелектуальної, емоційно-почуттєвої та вольової сфер, які забезпечують людині здатність до особистісного самовдосконалення.

Духовність «вирастає» в людині зсередини разом із її особистісним «Я» і виражається в суспільно значущих прагненнях, спрямовуючи інтереси, нахили людини до пізнання, до засвоєння і створення духовних цінностей. Результатом ведення духовної діяльності людини є активні зусилля особистості задля успадкування моральних багатств суспільства (ідеї, погляди, переконання, ідеали), аби вони стали багатствами особистості – її цінностями, нормами і правилами поведінки.

Забезпечити духовне зростання особистості, створивши відповідні умови для засвоєння найвищих цінностей, мають школа, сім'я, суспільство через реалізацію системи високодуховних, художньо-естетичних та соціально корисних ціннісних заходів.

Духовна діяльність сучасних школярів має бути спрямованою на задоволення безкорисливих духовних потреб (у знаннях, спілкуванні, естетичному задоволенні). Духовні стани будуть стимулювати виникнення важливих духовних почуттів (совість, провина, каяття, любов, віра, надія). Через поширення духовних цінностей культура буде виконувати своє призначення – єднати соціум навколо справжніх цінностей.

Духовні ціннісні орієнтації виглядають системою психічних утворень, які спрямовані на процес засвоєння (сприймання, інтеріоризацію, створення) духовних цінностей, на формування позитивної установки особистості на створення духовних учинків, на трансформування духовної потреби в систему мотивів активності людини, яка спонукатиме людину до різновидів духовної діяльності (пізнавальної, естетичної, комунікативної).

Серед предметів загальноосвітньої школи чи не найвищим за виховним та розвивальним потенціалом є мистецтво, яке, завдяки можливостям образно-ігрової природи, системно впливає на свідомість і підсвідомість особистості, на її інтелектуально-емоційну сферу, на моральне і фізичне здоров'я людини.

Розвиток духовності дітей шкільного віку – це процес позитивних кількісних та якісних змін:

1) у *розумовій сфері* людини (від пізнання предметів та явищ на чуттєвому рівні до усвідомлення їх сутності та взаємозв'язку);

2) у *почуттєво-емоційній* сфері (від простих емоцій до здатності співчувати та переживати духовні стани і почуття);

3) у *моральній* сфері (від егоцентризму до гуманізму, альтруїзму);

4) у *діяльній-вольовій* сфері (від мимовільних дій до цілеспрямованої саморегуляції, духовних вчинків);

5) у *естетичному* світосприйнятті (від споглядання естетичних об'єктів до естетичної потреби та естетичної діяльності).

Розгляд цінностей у контексті виховних завдань потребує змістовного їх наповнення та усвідомлення особливостей прояву на рівні суб'єкта (учня, педагога), в педагогічному спілкуванні (вихователі-вихованець), навчальній і виховній діяльності (в змісті окремих предметів і виховних заходів), навчально-виховному середовищі загалом (естетизація освітнього простору).

Найсприятливішим середовищем для формування духовних цінностей та високих ціннісних орієнтацій школярів завжди була позакласна робота. При умові, що організацію навчально-виховного процесу буде здійснено на основі урахування індивідуальних інтересів школярів, що спрямують дітей на розвиток їхнього духовного світу засобами різних видів мистецтв та різновидів гри.

Результати проведеного нами опитування підлітків декількох шкіл м. Харкова дозволили з'ясувати, що, попри існуючі в соціумі стереотипи про пасивність, байдужість, відсутність знань про систему цінностей сучасної молоді людини, діти проявили зацікавленість важливими темами і напрямками шкільних заходів. Наприклад, серед обраних «шкіл за інтересами» були названі «Школа добрих вчинків», «Школа гарних взаємин», «Школа високої душі», «Школа гармонійної людини» та інші. Серед запропонованих на вибір дітям заходів високою популярністю користувалися два з них: «Вірна життєва стратегія» (автор М. Шуть) та «Уроки доброти» (автор Ю. Куклачов); серії тренінгів та ігрових програм «Пора учитись любити» (автор М. Шуть),

«Психологія добра і зла» (автор В. Сухарьов), «Сила душевного тепла» тощо.

Як високоефективні інструменти формування духовних цінностей у сучасних дітей та підлітків в ігрових програмах у школах та дитячих центрах Харківської області довели ігрові методики М. Шутя: «Зорко лише серце...» (за мотивами А. Екзюпері), «Тонель радості», «Людська веселка», «Вінок Добра», «Дотики щастя», «Носите тяготи друг друга», «Конструктор рук» тощо.

П.П. Юха,

викладач кафедри народних інструментів
Харківської державної академії культури

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ РЕПЕРТУАРУ ДЛЯ АНСАМБЛЮ ГІТАРИСТІВ В ПЕДАГОГІЧНІЙ ПРАКТИЦІ ВНЗ

Ансамбль гітаристів – форма музикування, яка набуває все більшої популярності в педагогічній практиці мистецьких навчальних закладів усіх рівнів, від початкових до вищих, та концертній діяльності музикантів-професіоналів. Колективи з світовим ім'ям, такі як Лос-Анжелеський або Балтійський гітарний квартет, мають багато послідовників в усьому світі.

Твори, які входять до репертуару ансамблю гітаристів можна поділити на дві групи:

- оригінальні твори, написані композитором для конкретного складу ансамблю;

- твори, написані для інших інструментів або ансамблів (інколи оркестрів) і перекладені для ансамблю гітаристів. Сюди ж слід віднести і такий особливий тип жанрової класифікації як *аранжування*.

Оригінальні твори для ансамблю гітаристів існують із XVIII століття. Перші гітарні дуети написав іспанський гітарист Фернандо Сор для свого дуету з не менш відомим Діонісіо Агуадо. Подальші надбання репертуару пов'язані з іменами: А. Діабеллі, М. Джуліані, Р. Д'єнса, Л. Броуера, М. Кошкіна, Ш. Рака, М.Д. Пуйоля, К. Домінеконі, Е. Фореста, К. Бліоха та ін. Твори цих композиторів входять до репертуару багатьох відомих ансамблів, таких як

Наукове видання

**ТРАДИЦІЙНА КУЛЬТУРА
В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ:
СУЧАСНИЙ ДИСКУРС ЩОДО ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА
ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ НЕМАТЕРІАЛЬНОЇ
КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ**

*Матеріали науково-практичної конференції
23-24 червня 2017 року*

(Українською та російською мовами)

**Матеріали подаються в авторській редакції
з незначними коректорськими правками**

Відповідальна за випуск О.Г. Бугайченко
Дизайнер М.І. Кравченко